

Sats på kreative næringer

Forleggerforeningen mener det trengs en ny satsing på kreativ næring, som er en av verdens raskest voksende sektorer. Sluttevalueringen av regjeringens satsing på kulturell og kreativnæring viser at målrettede tiltak og virkemidler virker, og anbefaler videre satsing. Det er behov for tallfestede ambisjoner for verdiskaping i sektoren og en kombinasjon av kapital og kompetanse. Det anbefales å øke kompetanse på opphavsrett og immaterielle verdier.

Kreativ næring er en av verdens raskest voksende sektorer (Unesco 2023). Det globale markedet for kreative produkter doblet seg fra 2002-2015. Erfaringer fra andre land viser at det lønner seg å satse på kreativ næring. Den britiske kreative næringen skapte i 2019 verdier for 106 milliarder pund. Storbritannia kartla kreativ nærings betydning for britisk økonomi allerede i 1998, og har siden da satset på sektoren. Fra 2010 til 2021 hadde kreativ næring størst økning i jobbvekst i britisk økonomi, den sysselsatte i 2021 rundt 1 av 5 i Londons befolkning.

Etter at finsk film- og TV-industri vokste over 40 prosent på to år (2017 til 2019), etablerte Finlands regjering en vekstavtale med mål for vekst, utvikling og forretningsmuligheter. Finlands veikart (2020) peker på behovet for økt kompetanse innen immaterielle rettigheter og analyse pga. digitaliseringen. Sverige utredet feltet i SOU 2022:44, og kom så med sin strategi i fjor. Også den har økt kunnskap om opphavsrett blant sine prioriterte områder.

Norsk kreativ næring hadde i 2022 eksportinntekter på 1,2 milliarder innenfor bransjene musikk, litteratur, visuell kunst og scenekunst. (opp 16 % fra 2021, opp 60 % fra 2019). Innenlandsmarkedet hadde i 2022 omsetning på 18 milliarder kroner (Stampe et al., 2023). Da det norske veikartet ble lansert i november 2024 sa næringsministeren: «Vi trenger en helhetlig og målrettet satsing for å få økt verdiskaping, mer eksport og flere arbeidsplasser.»

Som tiltak i veikartet ville regjeringen november 2024 bl.a.:

- videreføre en prioritert innsats for kulturell og kreativ næring for å øke eksporten
- forbedre kunnskapsgrunnlaget om kreativ næring og kartlegge verdinettverkene i kreative næringer, og muligheter og utfordringer for vekst.
- etablere en offentlig ressursgruppe for kreativ næring for bedre samordning av ulike relevante initiativer og virkemidler.

Forleggerforeningen mener det allerede foreligger kunnskap som gir tilstrekkelig grunnlag for å styrke satsingen på kreative næringer allerede nå. Regjeringens satsing på kulturell og kreativ næring som startet 2017 er de siste årene dessverre fjernet i Kulturrådet og redusert kraftig i Innovasjon Norge. Selv om sluttevalueringen viser positive resultater og anbefaler videre satsing.

Blant funnene i sluttevalueringen (Hauge m.fl., Fagbokforlaget 2024) er:

- Høyere sysselsettingsvekst enn i resten av økonomien
- Tilskudd fra IN hadde til dels store effekter for tilskuddsmottagerne, Kulturrådets ordninger «bygget bransjer», traff mellomledet mellom utøvende aktør og markedet.
- Bedrifter i ordningen hadde positiv økonomisk utvikling og økt økonomisk bærekraft, og også fikk i tillegg økt kompetanse om bedriftsutvikling og markedsføring.
- alle bransjer hadde en fast kjerne av virksomheter som hadde overlevd mer enn fem år. (58 prosent av antall virksomheter som stod for 86 prosent av verdiskapingen.)
- Bedre koordinert virkemiddelapparat med kraftig styrket kunnskap om næringsutvikling
- Ordninger som kombinerte kapital og kompetanse, kultur og forretning var en suksess.
- Flere bransjeorganisasjoner ønsker sterkere tilknytning til NFD for å utvikle virksomhetene med størst forretningspotensial.

Samarbeidsrådet for kultur og reiseliv¹ sa i sluttrapporten (2019) at det kreves betydelig mer målrettet og strategisk arbeid for å ta ut det store potensialet i kulturturisme. De rådet bl.a. til :

- å tallfeste ambisjoner for verdiskaping
- å gjøre det attraktivt å investere og utvikle kulturnæring gjennom forutsigbare rammebetingelser og testing av nye piloter, og
- å igangsette og gjennomføre en såkalt 21-prosess.

NOU 2025:27 fremhevet to avgjørende forutsetninger for å realisere vekst i musikk som næring:

1. Musikk må bli et reelt næringspolitisk anliggende.

Det trengs økt forståelse innenfor virkemiddelapparatet og en aktiv og målrettet politikk for kulturell og kreativ næring, der musikknæringen anerkjennes som en vekstsektor. Utvalget anbefaler myndighetene

- å anerkjenne musikkens næringspotensial med tallfestede målsettinger for næringsutvikling og oppfølging i nasjonal bransjestatistikk.
- Innovasjon Norge bør få tydeligere og større mandat for å utvikle et bedre tilpasset virkemiddelapparat for kreativ næring.
- utrede et nasjonalt investeringsfond for musikknæringen
- sikre forutsetningene for oppstart, skalering og vekst av selskaper som forvalter musikkrettigheter, både for å sikre nasjonal bransjeutvikling og økt eksport

2. Bransjen selv må utvikle kompetanse og strukturer.

Det trengs profesjonalisering, bedre selskaps-bygging samt større bevissthet rundt rettigheter og forretningsmodeller. Utvalget anbefaler musikkbransjen bl.a.:

- utforske muligheter for å øke størrelsen på selskapene i bransjen
- utvikle egen bransjekompetanse som bidrar til å sikre grunnlaget for næringsutvikling på aktørnivå
- utfordre egne holdninger til og innretning av musikk som næring i profilering, oppdragsvirksomhet og markedsføring av musikk

OPPSUMMERT:

For å styrke kreativ næring i Norge anbefaler Forleggerforeningen at Stortinget:

- styrker satsingen på kreativ næring kraftig i statsbudsjettet for 2026
- ber Regjeringen tallfeste målsettinger for næringsutvikling og oppfølging i nasjonal bransjestatistikk
- ber Regjeringen prioritere økt kompetanse om immaterielle rettigheter
- ber Regjeringen følge opp de øvrige anbefalingene fra sluttevalueringene av Regjeringens forrige satsing på kulturell og kreativ næring, samarbeidsrådet for kultur og reiseliv og NOU2025:27 Musikklandet.

Forslag til merknad:

Næringskomitéens medlemmer merker seg at kreativ næring er en sektor som vokser raskt, og finner det riktig av Regjeringen å ville videreføre en prioritert innsats for kulturell og kreativ næring.

Disse medlemmer ser at flere av våre naboland i sitt arbeid for vekst i kreative næringer har pekt på behovet for økt kompetanse innenfor opphavsrett og immaterielle rettigheter, og ber Regjeringen prioritere dette.

Disse medlemmer merker seg at regjeringens nylige kulturnæringssatsing hadde positive resultater, at tilskudd fra Innovasjon Norge hadde til dels store effekter for tilskuddsmottagerne, og at evalueringen anbefaler videre satsing. Disse medlemmer ber også om at det tallfestes ambisjoner for verdiskaping, næringsutvikling og oppfølging i nasjonal bransjestatistikk.

Disse medlemmer merker seg videre at flere bransjeorganisasjoner ønsker sterkere tilknytning til næringsdepartementet for å utvikle virksomhetene med størst forretningspotensial, og ber departementet vurdere hvordan dette best kan imøtekommes.

¹ Regjeringsoppnevnt, leverte flere innspill og rapporter fra 2017-2019